

בשבתו כבית המשפט הגבוה לצדק

- העותרים:**
1. האגודה לזכויות האזרח בישראל
 2. רופאים לזכויות אדם
 3. כיאן – ארגון פמיניסטי

ע"י ב"כ עו"ד עודד פלר ואח'
מהאגודה לזכויות האזרח בישראל
רח' נחלת בנימין 75, תל-אביב
טל': 03-5608185 ; טל' נייד : 052-2547163 ; פקס': 03-5608165
דוא"ל : oded@acri.org.il

- נ ג ד -

- המשיבים:**
1. שר הבריאות
 2. שר הרווחה
 3. שר האוצר
 4. שר הפנים

ע"י פרקליטות המדינה
משרד המשפטים, ירושלים
טל': 02-6466395 ; פקס': 02-6467011
דוא"ל : HaniO@Justice.gov.il

5. המוסד לביטוח לאומי

ע"י ב"כ עו"ד ארנה רוזן-אמיר
הלשכה המשפטית במוסד לביטוח לאומי
שד' ויצמן 13, ירושלים
טל': 02-6709353 ; פקס': 02-6510937
דוא"ל : ornaa@nioi.gov.il

עתירה מתוקנת למתן צו על תנאי

(בעניין הסעד הראשון לעתירה)

בהתאם להחלטת בית המשפט הנכבד מיום 22.1.2014 ; לקראת הדיון הקבוע ליום 17.3.2014 ; ולאחר פרסום תקנות ביטוח בריאות ממלכתי (רישום בקופת חולים, זכויות וחובות של מקבלי היתר שהייה לפי חוק האזרחות והכניסה לישראל (הוראת שעה), התשס"ג-2003), התשע"ד-2014

(להלן – **התקנות**) ביום 6.2.2014, מתכבדים העותרים להגיש **עתירה מתוקנת למתן צו על תנאי בעניין הסעד הראשון המבוקש בעתירה**, המופנית אל המשיבים 1-3 (להלן – **המשיבים**), ומורה להם לבוא וליתן טעם כדלקמן:

מדוע לא יתוקנו התקנות ויוחלו על בני משפחה של אזרחים ושל תושבים, היושבים בישראל על פי היתרים כדון, אך מנועים מלקבל רישיונות ישיבה ארעיים, רישיונות לישיבת קבע או אזרחות בשל הוראות חוק האזרחות והכניסה לישראל (הוראת שעה) התשס"ג-2003 (להלן – **חוק האזרחות והכניסה לישראל**), מלוא הזכויות על פי חוק ביטוח בריאות ממלכתי, התשנ"ד-1994 (להלן – **חוק ביטוח בריאות ממלכתי**), ובכלל זה בהיקף, בעלות ובתנאים, כפי שהיו חלות עליהם אילו לא חוק האזרחות והכניסה לישראל, וכפי שהן חלות על בני משפחה של אזרחים ושל תושבים שחוק האזרחות וכניסה לישראל אינו חל עליהם, ואינו אוסר על שדרוג מעמדם מטעמים ביטחוניים.

נזכיר, כי בעניין הסעד השני המבוקש בעתירה ניתן צו על תנאי והעתירה בעינה עומדת. העתירה תידון, על פי החלטת בית המשפט הנכבד, עם עתירה זו ביום 17.3.2014. בעניינו של הסעד השני בית המשפט הנכבד מופנה אל כתב העתירה מיום 24.3.2009, אל עיקרי הטיעון מיום 29.11.2012, ואל התגובה מטעם העותרים מיום 19.1.2014.

בקשה לצו ביניים

עד להכרעה בעתירה המתוקנת יתבקש בית המשפט הנכבד ליתן צו ביניים כדלקמן:

1. לאסור על גביית התשלום לפי תקנות 4(ה) ו-8 בעד התקופה שמיום קבלת ההיתר ועד לרישום בקופת החולים;
2. לאסור על גביית תשלום עבור קטינים על פי התקנות;
3. לאסור על יישום תקנה 2(ז) שלא בהסכמת בעל ההיתר ובן משפחתו המזכה.

ואלה נימוקי הבקשה:

בית המשפט הנכבד מתבקש ליתן צו ביניים בן שלושה ראשים, אשר יאפשר לבני המשפחה מושא העתירה לזכות בשירותי הבריאות על פי ההסדר שעוגן בתקנות, וזאת ללא שיכפו לשלם לקופות החולים סכומי עתק שלא יהיה ביכולתם לעמוד בהם.

כמפורט בעתירה, ההסדר שבתקנות (ר' נספח א') הוא הסדר שמפלה לרעה בני משפחה פלסטינים של אזרחים ושל תושבים, שחוק האזרחות והכניסה לישראל חל עליהם, לעומת בני משפחה שאינם פלסטינים, שהחוק אינו חל עליהם, והם זכאים לביטוח בריאות ממלכתי מלא בתנאים החלים על אזרחים ועל תושבים.

אחד ההיבטים המפלים הדומיננטיים בהסדר נוגע לתשלום.

בעוד בני משפחה, שחוק האזרחות והכניסה לישראל אינו חל עליהם, משלמים אחוז משכרם או מגמלתם כדמי ביטוח בריאות (3.1% מחלק השכר שעד 60% מהשכר הממוצע במשק, ו-5% מחלק השכר שמעל 60% מהשכר הממוצע במשק), הרי שעל בני משפחה פלסטיניים מוטל תשלום קבוע בסך 285 ש"ח ללא קשר להכנסתם. במשפחה בה יותר מזכאי אחד – ישולם עד כפל הסכום, כלומר סך חודשי קבוע של 570 ש"ח.

יש לזכור עוד, שבני משפחה, שחוק האזרחות והכניסה לישראל אינו חל עליהם, שהם ילדים, עקרות בית, גמלאים נכים, או גימלאיות אלמנות הזכאיות לקצבה – פטורים מתשלום מס בריאות. לאחרים – עובדים במשק בית ועובדים בחופשה ללא תשלום – נקבעו שיעורים מופחתים. מי שאין להם הכנסות – משלמים סך 101 ש"ח לחודש. בני המשפחה הפלסטיניים, לעומת זאת, חייבים כולם, ללא יוצאים מן הכלל וללא חריגים, בתשלום חודשי מלא בסך 285 ש"ח כתנאי לקבלת שירותי בריאות (ואם יש יותר מבן משפחה אחד – עליהם לשלם תשלום כפול בסך 570 ש"ח).

זאת ועוד, בני משפחה של תושבים ירשמו בקופת חולים כעבור 27 חודשים ממועד קבלת ההיתר. בני משפחה של אזרחים – כעבור 6 חודשים ממועד קבלת ההיתר. במועד הרישום בקופת החולים על בני המשפחה לשלם תשלום מלא עבור כל חודש ממועד קבלת ההיתר, ועד למועד הרישום (רי' תקנה 4(ה) ותקנה 8). כלומר, **בני משפחה של תושבים ישלמו 7,695 ש"ח במועד הרישום עבור בן המשפחה בעל ההיתר** (ואם יש יותר מבן משפחה אחד – ישולם הסכום גם עבור בן המשפחה הנוסף). **בני משפחה של אזרחים ישלמו 1,710 ש"ח עבור בן המשפחה בעל ההיתר**. המדובר בסכומים שבני משפחה שחוק האזרחות והכניסה לישראל אינו חל עליהם אינם משלמים, ודאי עבור תקופה בה אינם זכאים לשירותי בריאות.

ההסדר חל על בני משפחה ערבים, ובהם רבים ממזרח ירושלים. 53.2% מן המשפחות הערביות בישראל, 56.6% מן המבוגרים הערבים בישראל ו-65.8% מן הילדים הערבים בישראל מצויים מתחת לקו העוני. עת מתמקדים בירושלים המזרחית מצב העוני הוא הקשה ביותר בישראל. 73.8% מן המשפחות בירושלים המזרחית, 79.5% מן המבוגרים בירושלים המזרחית ו-85% מן הילדים בירושלים המזרחית מצויים מתחת לקו העוני. אף עומק העוני בירושלים המזרחית הוא הקשה ביותר בישראל, שכן הכנסתן הממוצעת של המשפחות בירושלים המזרחית רחוקה בכ-50% מקו העוני. משום כך, **עבור המשפחות מושא העתירה הסכומים שעליהן לשלם על פי התקנות הם סכומי עתק שלא יוכלו לעמוד בהם**. לעתירה מצורפים תצהיריהן של מספר משפחות המבהירים זאת.

אמנם, את התשלום הראשוני עבור בני משפחה של תושבים אפשר לפרוס לעד עשרה תשלומים (רי' תקנה 4(ה)), ואולם גם אז מדובר בסכומים שרבים מבני המשפחה מושא עתירה זו אינם יכולים

לעמוד בהם (יש להביא בחשבון לעניין זה, כי פרט לעשרה תשלומים של כ-770 ש"ח יש לשלם מדי חודש עוד 285 ש"ח דמי ביטוח. במשפחה בה יותר מבעל היתר אחד – כ-1540 ש"ח בעשרה תשלומים בתוספת 570 ₪ מדי חודש).

משום כך מתבקש צו הביניים, ולפיו תיאסר על להכרעה בעתירה, למצער, גביית התשלום הראשוני הגבוה בעת הרישום (סך 7,695 ש"ח עבור בן משפחה אחד של תושב קבע, וסך 1,710 ש"ח עבור בן משפחה אחד של אזרח).

בנוסף לכך, מתבקש צו ביניים לגבי גביית תשלום עבור קטינים, שכאמור אילולא היו פלסטינים, לא היו נדרשים לשלם כלל. יושם אל לב, כי בשלב זה אין מתבקש צו ביניים גורף נגד התשלום החודשי הקבוע, שאף הוא גבוה וקשה מאוד לעמוד בו, אלא לגבי ילדים. האיסור להפלות ילדים לרעה והחובה לפעול באופן אקטיבי להבטחת שוויון במימוש זכויותיהם הם מעקרונות היסוד של האמנה בדבר זכויות הילד (ר' סעיף 2 לאמנה).

עוד בנוסף, מתבקש צו ביניים, שיאסור על יישום תקנה 2(ז) שלא בהסכמת בן המשפחה המחזיק בהיתר ובן משפחתו הישראלי. המדובר בתקנה המאפשרת למנכ"ל משרד הבריאות או מי שהסמיך לכך לרשום בן משפחה בקופת חולים, אם לא עשה כן בעצמו, וכתוצאה מכך לחייב אותו ואת בני משפחתו בסכומי העתק שנקבעו בתקנות, אף אם אינם יכולים לעמוד בהם. כל עוד קובע ההסדר סכומי עתק שכאלה, אין לאנוס את מי שאינם יכולים לעמוד בכך לשלם בכפייה לקופת החולים.

באשר לשיקולים למתן צו הביניים –

ראשית, סיכוייה של העתירה גבוהים על רקע ההפלייה לרעה של בני משפחה פלסטינים, לעומת בני משפחה שאינם פלסטינים, לעניין זכאות לביטוח בריאות ממלכתי. זאת, אף שתכליתו הנטענת של חוק האזרחות והכניסה לישראל, שבשלו בני המשפחה הפלסטינים אינם זכאים לביטוח בריאות ממלכתי, הינה ביטחונית בלבד.

שנית, לעניין היקף צו הביניים המבוקש, הרי שהוא נוגע להיבטים מסוימים של התשלום, ואינו זהה לסעד המבוקש בעתירה, שהוא להחיל על בני משפחה פלסטינים הסדר ביטוח בריאות באותם תנאים שחלים על בני משפחה שאינם פלסטינים. הסעד בעתירה, אם כן, נוגע למלוא ההסדר, בעוד צו הביניים נוגע להיבטים מסוימים של התשלום.

שלישית, מאזן הנוחות נוטה למתן צו הביניים. הפגיעה הקשה שעלולה להיגרם לבני משפחה ברורה מאליה. הם ידרשו לשלם באופן מפלה סכומים, שעבור רובם הם סכומי עתק, שאין בכוחם לשאת בהם. הדבר יגרום לכך שרבים לא יוכלו לעמוד בתשלומים, ולכן לא ייהנו משירותי בריאות. ככל שיוכלו בדוחק רב לעמוד בתשלומים יעמיקו, ללא כל הצדקה, עוניים ומצוקתם. זאת ועוד, ככל שבני המשפחה ירשמו – בעצמם או בכפיה – הם עלולים לשקוע בחובות עתק

לקופות החולים. למשיבים ולקופות החולים, מאידך, לא ייגרם נזק. ראשית, משום שככל שהעתירה תידחה בהיבט זה של התשלומים המפלים, יהיה על בני המשפחות לשלם. אין דחיפות לקבל את הסכומים דווקא עם החלת ההסדר. שנית, לו החוק איפשר את "שדרוג" מעמדם של בני משפחה פלסטינים הם היו זכאים למלוא הזכויות על פי חוק ביטוח בריאות ממלכתי בתנאים הנהוגים לגבי אזרחים ותושבים, ולא היתה למשיבים ולקופות החולים כל דרך למנוע מהם את השירותים או להתנותם בתשלומים נוספים. משכך, קשה לטעון כי למשיבים יכולה להיות ציפייה סבירה לגבות תשלומים מבני משפחה פלסטינים עבור שירותי בריאות, שלא יכולים היו לדרוש אותם אילו לא חוק האזרחות והכניסה לישראל, שתכליתו הנטענת היא ביטחונות בלבד.

מכל הטעמים האלה יתבקש בית המשפט הנכבד ליתן צו ביניים כמבוקש.

ואלה טעמי העתירה:

1. עניינה של עתירה זו בשלילתן במשך שנים ארוכות (ובחלק מהמקרים מאז שנת 2002) של זכויות בריאותיות מקבוצה גדולה של בני משפחה של אזרחי ישראל ותושביה, **ששהייתם בישראל הינה כדין, ברציפות ולאורך שנים.**

2. מדובר במי שהיו זכאים לזכויות בריאותיות **מלאות**, אילו לא נחקק חוק האזרחות והכניסה לישראל. חוק האזרחות והכניסה לישראל מאפשר ליתן לבני זוג של אזרחים ושל תושבים ולילדים בני 14 ומעלה, שהוריהם שוהים בישראל, היתרים לשהות בישראל, ואולם אוסר על "שדרוג" מעמדם. עוד מאפשר החוק על מתן היתרים לבני משפחה של אזרחים ושל תושבים מטעמים הומניטאריים.

3. כל תכליתו של חוק האזרחות והכניסה לישראל, כפי שנטען על ידי רשויות המדינה לאורך השנים בפני בית המשפט הנכבד בהתדיינויות אינספור, וכפי שאומץ על ידי בית המשפט הנכבד, הינה ביטחונות (ר'), למשל: בג"ץ 7052/03 **עדלה – המרכז המשפטי לזכויות המיעוט הערבי בישראל נ' שר הפנים** (פורסם בנבו, 14.5.2006) (להלן – **עניין עדאלה**), סעיף 79 לפסק דינו של הנשיא ברק; ר' עוד: בג"ץ 466/07 **גלאון נ' היועץ המשפטי לממשלה** (פורסם בנבו, 11.1.2012) (להלן – **עניין גלאון**), סעיף 6 לפסק דינו של השופט (בדימו') לוי). התכלית שב"אי שדרוג" המעמד היא להקפיד עם תושבי הגדה המערבית ורצועת עזה במעברם בין השטחים הכבושים לבין ישראל, וזאת משום, שעל פי הטענה, מי שמחזיקים בתעודות זהות ישראליות נבדקים במעברים פחות ממי שמחזיקים בהיתרים (ובמילים אחרות: יש להימנע מ"שדרוג" המעמד וממתן תושבות ארעית, תושבות קבע או אזרחות, שכן בנסיבות אלה ניתנות גם תעודות זהות ישראליות, והבדיקה במעברים הנה קפדנית פחות). שלילת הזכויות הבריאותיות, שניתנות עם קבלת תיעוד ישראלי, אינה חלק מתכליתו המוצהרת של חוק האזרחות והכניסה לישראל, והיא קרתה כמו במקרה.

4. כלומר, ביטחון המדינה לא יפגע כהוא זה אם יינתנו לאותם אנשים זכויות בריאותיות **מלאות**, להן היו זכאים אילולא חוק האזרחות והכניסה לישראל אשר על "שדרוג" מעמדם. הלכה למעשה, הזכויות הבריאותיות הוקרבו ללא שהדבר ישרת כל תכלית. לא חוק האזרחות והכניסה לישראל הוא שהורה זאת, אלא ההוראות הכלליות של חוק ביטוח בריאות ממלכתי ושל חוק הביטוח הלאומי [נוסח משולב], התשנ"ה-1995 (להלן – **חוק הביטוח הלאומי**) – שנחקקו עובר לחוק האזרחות והכניסה לישראל וללא קשר אליו – ולפיהן מי שאינו מחזיק ברישיון ישיבה ארעי לפחות, אינו זכאי לביטוח בריאות ממלכתי. רק משום שניטלו תעודות הזהות בתואנה של טעמים ביטחוניים בדבר מעבר חופשי בין ישראל לבין השטחים הכבושים, ניטלו הזכויות הבריאותיות. אילולא חוק האזרחות והכניסה לישראל היו בני משפחה אלה זכאים "לשדרג" את מעמדם, ואגב כך לזכות ממילא בשירותי בריאות ממלכתיים, כמו כל בני המשפחה האחרים של אזרחים ושל תושבים.

5. למען הסדר הטוב, זהו המבנה הנורמטיבי מכוחו נשללו זכויות הבריאות: סעיף 3(א) רישא לחוק ביטוח בריאות ממלכתי קובע: "כל תושב זכאי לשירותי בריאות לפי חוק זה." סעיף 1 לחוק ביטוח בריאות ממלכתי מגדיר "תושב": "מי שהוא תושב לענין חוק הביטוח הלאומי, לרבות תושב ישראל באזור כהגדרתו בסעיף 378 לחוק האמור." חוק ביטוח בריאות ממלכתי מפנה, אם כן, לחוק הביטוח הלאומי, שמגדיר בסעיף 2א "מי שאינו תושב לענין החוק", ובתוך כך, על פי סעיף קטן (ב)2 "מי שבידו היתר כאמור בצו הכניסה לישראל (פטור תושבי יהודה ושומרון, רצועת עזה וצפון סיני, מרכז סיני, מרחב שלמה ורמת הגולן), התשכ"ח-1968." כלומר, פלסטינים המחזיקים בהיתרים אינם תושבים לענין חוק הביטוח הלאומי, ובהתאמה אינם תושבים לענין חוק ביטוח בריאות ממלכתי ואינם זכאים לזכויות בריאות על פיו. כיוון שחוק האזרחות והכניסה לישראל אינו מאפשר מטעמים ביטחוניים "לשדרג" את מעמדם של פלסטינים שמחזיקים בהיתרים – הרי שהם אינם תושבים לענין חוק ביטוח בריאות ממלכתי. סעיף 2 לחוק האזרחות והכניסה לישראל אינו מתיר, ככלל, ליתן מעמד לפלסטינים בישראל, ואינו מתיר, ככלל, "לשדרג" את מעמדו של מי שקיבל היתר לשהות בישראל, אלא לכל היותר להאריך את ההיתר (ר' בענין זה גם הוראות סעיף 4 לחוק האזרחות והכניסה לישראל). סעיפים 3 ו-3א(2) לחוק האזרחות והכניסה לישראל מתירים לתת היתרים בתנאים מסוימים לבני זוג ולילדים מעל גיל 14, אך לא מעבר לכך. סעיף 1א3 לחוק האזרחות והכניסה לישראל מאפשר לתת מעמד מטעמים הומניטאריים (ובכלל זה היתר) לבן זוג, להורה או לילד.

6. על רקע דברים אלה נערכה בחודש מרץ 2008 פנייה אל המשיבים. המשיבים התבקשו להחיל את חוק ביטוח בריאות ממלכתי על האוכלוסייה מושא העתירה מכוח סמכותם על פי סעיף 56 לחוק ביטוח בריאות ממלכתי, הקובע לענייננו:

הסדרים מיוחדים

56. (א) שר הבריאות רשאי לקבוע הסדרים מיוחדים -

(1) בדבר רישום בקופת החולים ודרך מתן שירותי הבריאות

-
[...]

(ד) למי שנמצא בישראל ואינו מבוטח לפי חוק זה בהיקף
ובתנאים שיקבע;

[...]

(ב) הסדרים לפי סעיף קטן (א) פסקה (1)(א), (ג) ו-(ד) ופסקאות
(2) ו-(3) ייקבעו באישור שר העבודה והרווחה; הסדרים לפי
סעיף קטן (א)(1)(ד) ייקבעו גם באישור שר האוצר.

ר' בעניין סעיף 56 לחוק ביטוח בריאות ממלכתי: בג"ץ 494/03 רופאים לזכויות אדם נ' שר
האוצר, פ"ד נט(2) 322, 333-332; עע"ם 1966/09 עטון נ' שר הפנים (פורסם בנבו,
22.11.2011), סעיף 6 לפסק דינו של השופט לוי.

7. משהפנייה, התזכורות והמגעים שבעקבותיה העלו חרס, הוגשה העתירה בחודש אפריל 2009.
כבר בדיון הראשון ביום 24.6.2009 ניתן בעתירה צו על תנאי.

8. הוועדה הבין-משרדית שהוקמה על ידי המשיבים המליצה בפניהם ביום 29.5.2011 על החלת
הוראות חוק ביטוח בריאות ממלכתי על האוכלוסייה מושא העתירה בתנאים ובסייגים
שאינם חלים על בני משפחה של אזרחים ושל תושבים, שחוק האזרחות והכניסה לישראל
אינו חל עליהם. הוועדה הוסיפה והמליצה שלא להחיל את חוק הביטוח הלאומי על
האוכלוסייה מושא העתירה, וזאת אף שחוק הביטוח הלאומי חל באופן מלא על בני משפחה
של אזרחים ותושבים, שחוק האזרחות והכניסה לישראל אינו חל עליהם (המלצות הוועדה
צורפו לתצהיר המשלים מטעם המשיבים שהוגש ביום 11.9.2011). כלומר, הוועדה המליצה
כי בני משפחה של אזרחים ושל תושבים שבמקורם הם מהשטחים הכבושים, ושחוק
האזרחות והכניסה לישראל אינו מאפשר "לשדרג" את מעמדם מטעמים ביטחוניים, ייהנו
מביטוח בריאות בתנאים נחותים מאלה שמהם נהנים בני משפחה שאינם פלסטינים (ולא
ייהנו כלל מזכויות על פי חוק הביטוח הלאומי), בעוד בני משפחה שאינם פלסטינים נהנים
מזכויות בריאות מלאות כמו תושבים ואזרחים ובאותם תנאים של אזרחים ושל תושבים.

9. המשיבים אימצו את המלצות הוועדה (אף שלא מיהרו ליישמן). רק ביום חמישי, 6.2.2014,
פורסמו התקנות, המעגנות את ההסדר. תחילתן של התקנות ביום 1.5.2014 (ר' תקנה 7).
המועד הראשון לרישום בקופת החולים יהיה בחלוף ששים ימים מיום תחילתן, כלומר בסוף
חודש יוני 2014 (ר' תקנה 8). רק לאחר הרישום ייחל מניין שישה חודשי תקופת ההמתנה
לזכאות לשירותי בריאות (ר' תקנות 3(א) ו-8). כלומר, ככל שיהיו מי שיצליחו להירשם מיד
עם מועד הרישום הראשון, הרי שהללו יחלו לקבל שירותי בריאות לא לפני חודש ינואר 2015.

העתק התקנות מצ"ב ומסומן א'.

10. נצביע להלן על עיקרי התנאים בהסדר שמפלים לרעה פלסטינים לעומת בני משפחה אחרים של אזרחים ושל תושבים, שחוק האזרחות והכניסה לישראל אינו חל עליהם.

בני משפחה שההסדר אינו חל עליהם

11. ההסדר חל על מי שמחזיקים בהיתרים והם בני זוג או ילדים קטינים של אזרחים ושל תושבים (ר' תקנות 1 ו-2). כלומר, לצורך זכאות לשירותי בריאות לא די בהיתר שהייה, אלא יש צורך בבן משפחה אזרח או תושב "מזכה" שהוא בן זוג או הורה לקטין ("ספונסר"). בהעדר "ספונסר" שעונה על התנאים כאמור – אין דרך לזכות בשירותי בריאות על פי ההסדר. כתוצאה מכך בנות זוג לשעבר של אזרחים ושל תושבים, ובתוך כך אימהות לילדים ישראלים, ובהן אלמנות, שהיתריהן הוארכו, אינן זכאיות לשירותי בריאות על פי ההסדר. גם ילדים בגירים לאזרחים ולתושבים, שקיבלו היתרים, לפעמים עוד כקטינים ולימים בגרו – אינם זכאים. נסביר זאת באמצעות מספר דוגמאות.

12. הגב' ל' א', אם לשלושה קטינים תושבי קבע, המתגוררת עם ילדיה בירושלים, לא תוכל לקבל שירותי בריאות על פי ההסדר. גב' א' קיבלה היתר לראשונה בשנת 2001, בעקבות נישואיה למר מ' א', תושב קבע בישראל, ומאז משך שלוש עשרה שנים ההיתר חודש שוב ושוב. אילולא חוק האזרחות והכניסה לישראל היה מעמדה "משודרג" וככל הנראה אף היתה רוכשת זה מכבר מעמד של קבע. מר א' הלך לעולמו בשנת 2011, ומאז מחודשים ההיתרים על פי החלטת שר הפנים על פי המלצת הוועדה לעניינים הומניטאריים, משום שגב' א' היא אלמנתו של תושב ואימם של שלושה קטינים תושבים. ואולם, לעניין הסדר שירותי הבריאות – מותו של בן זוגה הותיר את גב' א' ללא "ספונסר", שהרי רק בן זוג או הורה לקטין יכול לשמש ספונסר. לגב' א' אין בן זוג, והיא אינה בת קטינה לאזרח או לתושב. ילדיה הקטינים אינם יכולים לשמש לה "ספונסרים" על פי ההסדר. משום כך, היא תוסיף לשהות בישראל בהיתרים כדן עם ילדיה, ואולם ללא זכאות לשירותי בריאות על פי ההסדר.

העתק תצהירה של גב' א' מצ"ב ומסומן ב'.

13. גם הגב' ג' א', אם לקטינה תושבת קבע, המתגוררת עם בתה בירושלים, לא תקבל שירותי בריאות על פי ההסדר. לגב' א' ניתן היתר בשנת 2007 בעקבות נישואיה למר א' א'. מאז חודש ההיתר מדי שנה בשנה, אבל לא "שודרג" בשל הוראות חוק האזרחות והכניסה לישראל. בשנת 2011 הלך מר א' לעולמו, ומאז מחודשים ההיתרים של גב' א' על פי החלטת שר הפנים בעקבות המלצת הוועדה לעניינים הומניטאריים, משום שגב' א' היא אלמנתו של תושב ואימה של קטינה תושבת. ואולם, גם במקרה זה, בתה הקטינה של גב' א' אינה "בן זוג" או "הורה לקטין", ועל כן אינה יכולה לשמש "ספונסרית" לצורך החלת הסדר שירותי הבריאות על אימה. גב' א' תוסיף לשהות עם בתה בהיתרים כדן בישראל, ללא שההסדר יחול עליה.

העתק תצהירה של גב' א' מצ"ב ומסומן ג'.

14. בני הזוג ש' וא' א' מתגוררים בירושלים. גב' א' היא תושבת קבע. מר א' שוהה בישראל בהיתר מאז שנת 2012. לשניים מילדי בני הזוג, הרשומים בגדה המערבית – האחת בת 23 כיום, והשני בן 18 בחודש אפריל הקרוב – הוחלט לתת היתרים עוד בשנת 2011. מר א' יהיה זכאי לקבל שירותי בריאות על פי ההסדר, משום שרעייתו יכולה לשמש לו "ספונסרית". ואולם, שני ילדיהם של בני הזוג שמחזיקים בהיתרים לא יוכלו לקבלם, וזאת משום שהבת כבר בגירה והבן יהיה בגיר בקרוב, ואימם אינה "הורה לקטין". יושם אל לב, שלו ההסדר היה מוחל מספר חודשים קודם לכן, היה בנם של בני הזוג זכאי לו, כיוון שאימו היתה "הורה לקטין". ואולם, גם במקרה זה, עם הגיעו לגיל 18 הוא היה נותר ללא "ספונסרית".

העתק תצהירה של גב' א' מצ"ב ומסומן ד'.

15. גם בני הזוג ע' ור' ק' מתגוררים בירושלים. גב' ק' היא תושבת קבע. מר ק' שוהה בישראל בהיתר מאז שנת 2011. שניים מילדיהם הבגירים של בני הזוג, הרשומים בגדה המערבית – האחת בת 22 והאחר בן 21 – קיבלו גם הם היתרים. לבן נוסף, בן 24, אושר היתר שאמור להינתן בימים אלה. גם במקרה זה, בעוד מר ק' יהיה זכאי לשירותי בריאות על פי ההסדר, לילדי בני הזוג אין ספונסר שהוא "הורה לקטין", ועל כן אינם זכאים.

העתק תצהירה של גב' ק' מצ"ב ומסומן ה'.

16. המשמעות עבור מי שההסדר אינו חל עליו ברורה. בדיקות טריוויאליות – כמו בדיקה גניקולוגית או בדיקה על ידי רופא עור – וטיפולים שגרתיים – כמו בדיקת הדמיה או תרופה אנטיביוטית – אינם ניתנים, אלא אם בני המשפחה שההסדר אינו חל עליהם מצליחים לממן את קבלת השירותים באופן פרטי בכוחות עצמם. בהעדר טיפול מצבים רפואיים שגרתיים עלולים להתדרדר בתוך תקופה קצרה. אין מדובר במקרים רפואיים קשים, שבהם עולים היבטים הומניטאריים, שעשויים להצדיק מתן מעמד בישראל, ואף לא במצבי חירום רפואיים, שבהם נשקפת סכנה מיידית, ולכן הם יטופלו על פי הוראות סעיף 2 לחוק זכויות החולה, התשנ"ו-1996. המדובר בנגישות היומיומית לשירותי בריאות, שמהם נהנה כל תושב בישראל, בשעה שהוא נזקק להם.

17. התקנות מכירות בכך, שבעלי היתרים השוהים בישראל תקופות ממושכות הם מי שמקיימים זיקה הדוקה לישראל. בנסיבות אלה אין הצדקה שלא להחיל את התקנות על כל מי שקיבלו היתרים לשהות בישראל לתקופות ממושכות, אף אם הם אינם בני זוג או ילדים קטינים.

סכום התשלום

18. בעוד בני משפחה, שחוק האזרחות והכניסה לישראל אינו חל עליהם, משלמים אחוז משכרם או מגמלתם כדמי ביטוח בריאות (3.1% מחלק השכר שעד 60% מהשכר הממוצע במשק, ו-5% מחלק השכר שמעל 60% מהשכר הממוצע במשק (ר' סעיף 14 לחוק ביטוח בריאות ממלכתי ותקנות ביטוח בריאות ממלכתי (שיעורים מופחתים של דמי ביטוח בריאות), התשנ"ה-1995)), הרי שעל בני משפחה פלסטינים מוטל תשלום קבוע בסך 285 ש"ח ללא קשר להכנסתם (ר' תקנה 4(א)). במשפחה בה יותר מזכאי אחד – ישולם עד כפל הסכום, כלומר סך חודשי קבוע של 570 ש"ח.

19. זאת ועוד, בני משפחה של תושבים ירשמו בקופת חולים כעבור 27 חודשים ממועד קבלת ההיתר. בני משפחה של אזרחים – כעבור 6 חודשים ממועד קבלת ההיתר. במועד הרישום בקופת החולים על בני המשפחה לשלם תשלום מלא עבור כל חודש ממועד קבלת ההיתר, ועד למועד הרישום (ר' תקנה 4(ה) ותקנה 8). כלומר, **בני משפחה של תושבים ישלמו 7,695 ש"ח במועד הרישום עבור בן המשפחה בעל ההיתר** (ואם יש יותר מבן משפחה אחד – ישולם הסכום גם עבור בן המשפחה הנוסף). **בני משפחה של אזרחים ישלמו 1,710 ש"ח עבור בן המשפחה בעל ההיתר**. המדובר בסכומים שבני משפחה שחוק האזרחות והכניסה לישראל אינו חל עליהם אינם משלמים, ודאי עבור תקופה בה אינם זכאים לשירותי בריאות.

20. להווי ידוע, כי מדובר בבני משפחה ערבים (ר' עניין **עדאלה ועניין גלאון**). להווי ידוע, כי רבות מאוד מן המשפחות הן מירושלים המזרחית (ר' עע"ם 1038/08 **מדינת ישראל נ' גאעביץ** (פורסם בנבו, 11.8.2009), סעיף י' לפסק דינו של השופט רובינשטיין). 53.2% מן המשפחות הערביות בישראל, 56.6% מן המבוגרים הערבים בישראל ו-65.8% מן הילדים הערבים בישראל מצויים מתחת לקו העוני. עת מתמקדים בירושלים המזרחית מצב העוני הוא הקשה ביותר בישראל. 73.8% מן המשפחות בירושלים המזרחית, 79.5% מן המבוגרים בירושלים המזרחית ו-85% מן הילדים בירושלים המזרחית מצויים מתחת לקו העוני. אף עומק העוני בירושלים המזרחית הוא הקשה ביותר בישראל, שכן הכנסתן הממוצעת של המשפחות בירושלים המזרחית רחוקה בכ-50% מקו העוני (ר' לעניין הנתונים **ממדי העוני והפערים החברתיים – דוח שנתי 2012** (המוסד לביטוח לאומי, דצמבר 2013)).

21. עבור המשפחות מושא העתירה הסכומים שעליהן לשלם הם סכומי עתק.

22. בני הזוג ה' ור' א', המתגוררים בירושלים ותומכים בשניים מילדיהם, שעודם קטינים, מתקיימים מקצבת זקנה ומהשלמת הכנסה של מר א'. מר א' תושב קבע. לגב' א' היתר, שניתן לה בשנת 2000, ומוארך מאז זו השנה הארבע עשרה. הם אינם יכולים לעמוד בסך 7,695 ש"ח ובסך 285 ש"ח מדי חודש עבור ביטוח בריאות.

העתק תצהירה של גב' א' מצ"ב ומסומן ו'.

23. גם בני המשפחות האחרים שנזכרו לעיל אינם יכולים לעמוד בתשלומים.

24. בני הזוג א', התומכים גם בילדיהם, מתקיימים משכר חודשי של כ-5,000 ש"ח ומקצבת ילדים עבור בנם הקטין. בני הזוג ק', התומכים גם בילדיהם, מתקיימים מכ-3,000 ש"ח בחודש בתוספת הכנסה בלתי קבועה מעבודות מזדמנות.

25. גב' א' וגב' א', החיות בירושלים עם ילדיהן, אינן זכאיות, אמנם, שהסדר יחול עליהן, משום שהן אלמנות ואין להן "ספונסר", ואולם לו היו זכאיות, היה עליהן לשלם מתוך קצבת שארים וקצבת ילדים, שמהן בלבד הן וילדיהן מתקיימים. משום כך, גם להן אין אפשרות לעמוד בתשלומים.

26. יושם אל לב, כי את התשלום הראשוני עבור בני משפחה של תושבים אפשר לפרוס לעד עשרה תשלומים (ר' תקנה 4(ה)), ואולם גם אז מדובר בסכומים שרבים מבני המשפחה מושא עתירה זו אינם יכולים לעמוד בהם (יש להביא בחשבון לעניין זה, כי פרט לעשרה תשלומים של כ-770 ש"ח יש לשלם מדי חודש עוד 285 ש"ח דמי ביטוח. במשפחה בה יותר מבעל היתר אחד – כ-1540 ש"ח בעשרה תשלומים בתוספת 570 ש"ח). בנוסף, התקנות מאפשרות לקופות החולים לתת הנחה של עד 10% בדמי ביטוח הבריאות למי שמשלמים בהוראת קבע או בכרטיס אשראי (ר' תקנה 4(ד)). אלא שפלסטינים בעלי היתרים מתקשים לנהל חשבונות בנק בישראל, וממילא לרבים מבני המשפחות אין כרטיסי אשראי או חשבונות בנק להפקדת שכר גבוה דיו, שמאפשר מתן הוראות קבע.

העדר פטור מתשלום

27. בני משפחה, שחוק האזרחות והכניסה לישראל אינו חל עליהם, שהם ילדים, עקרות בית, גמלאים נכים, או גימלאיות אלמנות הזכאיות לקצבה – פטורים מתשלום מס בריאות. לאחרים – עובדים במשק בית ועובדים בחופשה ללא תשלום – נקבעו שיעורים מופחתים. מי שאין להם הכנסות – משלמים סך 101 ש"ח לחודש (ר' סעיף 14 לחוק ביטוח בריאות ממלכתי). בני המשפחה הפלסטינים, לעומת זאת, חייבים כולם, ללא יוצאים מן הכלל וללא חריגים, בתשלום חודשי מלא בסך 285 ש"ח כתנאי לקבלת שירותי בריאות (ואם יש יותר מבן משפחה אחד – עליהם לשלם תשלום כפול).

28. ניטול, לדוגמה, משפחה קשת יום, בה האב בעל רישיון לשיבת קבע בישראל, ואילו האם הפלסטינית, שהיא עקרת בית, ואחד מילדי בני הזוג, שהוא קטין ונולד בגדה המערבית, מחזיקים בהיתר מת"ק, ואינם יכולים לשדרג את מעמדם בשל חוק האזרחות והכניסה

לישראל. אילו האם והילד לא היו פלסטינים, הם לא היו נדרשים לשלם עבור ביטוח הבריאות. כיוון שהם פלסטינים המשפחה תידרש לשלם תחילה סך 15,390 ש"ח, ולאחר מכן 570 ש"ח מדי חודש עבור האם ובנם של בני הזוג כתנאי לקבלת שירותים.

מניעת קבלת שירותים בגין אי תשלום או בגין פקיעת ההיתר

29. בעוד בני משפחה, שחוק האזרחות והכניסה לישראל אינו חל עליהם, זכאים לקבל שירותי בריאות אף במקרה של אי תשלום או פיגור בתשלום דמי ביטוח בריאות (ר' סעיף 21(ב) לחוק ביטוח בריאות ממלכתי), הרי שבני משפחה פלסטינים יאבדו את ביטוח הבריאות ואת זכאותם לשירותים, בגין אי תשלום או פיגור בתשלום (ר' תקנה 3(ה)).

30. זאת ועוד, אם ההיתר פקע, ולא חודש מסיבה כלשהי, יפקע הרישום בקופת החולים (ר' תקנות 2(ד) ו-3(ה)). ואולם היתר יכול לפקוע מאינספור טעמים ביורוקרטים, שאינם תלויים כלל בבני המשפחה, כמו: עומס בכניסה ללשכת משרד הפנים, העדר תורים במשרד הפנים או קושי בקביעתם, עיכוב בקבלת עמדת גורמי הביטחון במשרד הפנים וכו'. לא זו אף זו – לא אחת נותרים בני משפחה ללא היתר משום טעות בשיקול הדעת של הפקידים, כמו במקרים השכיחים הבאים, שפוקדים את בתי המשפט לעתים מזומנות: בני זוג מקבלים היתרים ומחזיקים בהם משך שנים, עד שלימים מחליט משרד הפנים להפסיק לחדש את ההיתרים בשל חשדות לא מבוססים לאי קיום מרכז חיים בישראל, או בשל טענות למניעה ביטחונית או פלילית שלא התבררו כראוי. מתנהלים הליכים משפטיים בעניין, שבסופם משרד הפנים מודיע כי הוא חוזר בו מעמדתו, ומחליט לחדש את ההיתרים. במהלך כל התקופה, שיכולה להיות ממושכת, לבני הזוג אין היתרים.

האחריות לתשלום

31. בני משפחה, שחוק האזרחות והכניסה לישראל אינו חל עליהם, אחראים לתשלום דמי ביטוח בריאות, ככל שהם חייבים בהם ואינם פטורים. לבני המשפחה הישראלים אין אחריות לכך. בני המשפחה הישראלים של הפלסטינים, לעומת זאת, נושאים עימם במשותף באחריות לתשלום דמי הביטוח (ר' תקנה 4).

התשלום לקופות החולים

32. בעוד דמי ביטוח בריאות משולמים על ידי מי שחוק האזרחות והכניסה לישראל אינו חל עליהם למוסד לביטוח לאומי, הרי שבני משפחה פלסטינים יידרשו לשלם ישירות לקופות החולים (ר' תקנה 4).

סנקציה בגין אי רישום במועד

33. על בני המשפחה הפלסטינים, בניגוד לבני המשפחה שחוק האזרחות והכניסה לישראל אינו חל עליהם, מוטלת סנקציה בגין אי רישום לקופת החולים במועד שנקבע בתקנות – תקופת ההמתנה שחלה עליהם לקבלת שירותי בריאות מוארכת (ר' תקנה 3(ב)(1)).

בחירת קופת החולים ואובדן זכאות לשירותי בריאות בעקבות מעבר בין קופות חולים

34. בעוד בני משפחה של אזרחים ושל תושבים, שחוק האזרחות והכניסה לישראל אינו חל עליהם, יכולים לבחור להם קופת חולים ולעבור בין קופות החולים, הרי שבני משפחה פלסטינים "כבולים" לקופת החולים של בן המשפחה הישראלי (ר' תקנה 2).

35. זאת ועוד, מעבר של בן המשפחה הישראלי "המזכה" ("הספונסר") לקופת חולים אחרת, משמעו שבן משפחתו בעל ההיתר יוותר ללא זכאות לשירותי בריאות לתקופה בת שלושה חודשים (ר' תקנה 2(ה)). דבר שכזה לא יקרה לבן המשפחה שאינו פלסטיני.

היקף סל שירותי הבריאות

36. בעוד בני משפחה של אזרחים ושל תושבים, שחוק האזרחות והכניסה לישראל אינו חל עליהם, זכאים למלוא שירותי הבריאות על פי סל הבריאות, בני משפחה פלסטינים זכאים לסל השירותים הניתן בישראל, אך לא לשירותים הניתנים מחוץ לישראל (ר' תקנה 3(ב)(2)).

טוח זמנים מוגבל להחלת ההסדר

37. ההסדר חל על בני משפחה פלסטינים שיירשמו בקופות החולים בין סוף יוני 2014 (ר' תקנה 8) ועד ליום 31.1.2016 (ר' תקנה 7). כלומר, תחת קביעת הסדר שיחול כל עוד חוק האזרחות והכניסה לישראל עומד בתוקפו, נקבעה תקופה מוגבלת בת שנה וחצי לרישום בקופות החולים, וההסדר יחול רק על מי שיעמוד בתנאיו באותה תקופה. לא נקבע בתקנות מנגנון להארכה תוקף תקופת הרישום. ככל שיוחלט על הארכת התקופה, יהיה צורך בתיקון התקנות. לעומת זאת, כל בני המשפחה של אזרחים ותושבים, שחוק האזרחות והכניסה לישראל אינו חל עליהם, זכאים לשירותי בריאות ללא תלות במועד קונקרטי ותחום בזמן לרישום בקופות החולים.

38. עד כאן עיקרי פרטי ההסדר המפלים.

39. נזכור, כי רבות מן הנוקקות להסדר הן נשים. החובה לשלם דמי ביטוח מדי חודש בחודשו, אשר מצריכה אמצעים שככל שהם נמצאים – נמצאים לא אחת אצל בן הזוג הישראלי; האחריות המשותפת לתשלום; ו"הכבילה" לקופת החולים של בן הזוג – מעצימים את תלותן של הנשים בבני זוגן הישראלים. נשים, שחוק האזרחות והכניסה לישראל אינו חל עליהן, משוחררות מכך. עובדה זו מעצימה, בתורה, את ההפליה לרעה הגלומה בהסדר.

40. מהו הטעם להסדר נחות ומפלה זה, שאין לו דבר עם תכליתו של חוק האזרחות והכניסה לישראל? המשיבים מרהיבים עוז להצדיקו כך:

"[...] המדובר בסוגיה מורכבת שלה היבטים רבים בתחומי הכלכלה, החברה, הבריאות, הרווחה, מדיניות הגירה, ועוד, והיא בעלת השלכות רחב משמעויות וממשיות." (פסקה 32 לכתב התשובה מיום 4.4.2012).

41. עם קבלת תצהיר התשובה פנו העותרים למשיבים בבקשה לפרטים נוספים. העותרים ביקשו לברר מהי התשתית העובדתית והנורמטיבית שעמדה ביסוד המלצות הוועדה הבין-משרדית שאומצו על ידי המשיבים. השאלות נותרו ללא מענה של ממש (העתקי הבקשה לפרטים נוספים מיום 17.4.2012 והתשובה לה מיום 3.5.2012 צורפו לעיקרי הטיעון מטעם העותרים מיום 29.11.2012).

42. מתשובות המשיבים לבקשה לפרטים נוספים עולה, כי לא ניתן כל משקל לכך, שחוק האזרחות והכניסה לישראל, ששלל, כאמור, בפועל, את זכויותיהם הבריאותיות והסוציאליות של בני המשפחה מושא עתירה זו, לא נתכוון לעשות כן, ואין בשלילת הזכויות לשרת כל תכלית ביטחונית. לא ניתן כל הסבר או הצדקה להסדר ביטוח רפואי נחות, למניעת זכויות סוציאליות כליל ולאפליה לרעה של בני משפחה שמקורם בשטחים הכבושים לעומת בני משפחה אחרים. בתצהיר התשובה העלו המשיבים טענות כלליות בדבר ניצול לרעה של מנגנון ביטוח בריאות ממלכתי; בדבר תמריץ לרכישת מעמד לצורך קבלת שירותים רפואיים; בדבר בעיות בתשלום עבור ביטוח בריאות; ובדבר בעיות גבייה של התשלום, ואולם במענה לשאלות לא הציגו כל נתונים שיתמכו בכך – לא ביחס לבני משפחה מהשטחים הכבושים, ולא ביחס לבני משפחה אחרים. כל שהשיבו, הוא כי יש "חשש מפני הגירה רפואית, אשר מבוסס על ניסיון החיים". ספקולציות שמקומן לא יכירן, ותו לא (ר' בעניין זה: בג"ץ 3648/97 סטמקה נ' שר הפנים, פ"ד נג(2) 728, בעמ' 771-772, וכן בעמ' 777-778 (1999)).

43. בהודעה מאוחרת יותר (מיום 15.1.2014) הוסיפו המשיבים וטענו, כי הטעם להסדר הנחות והמפלה נעוץ בכך, שקבוצת השוויון הרלוונטית לאוכלוסייה מושא העתירה הינה כלל מי שאינם תושבים בישראל, ולא בני משפחה של אזרחים ותושבים ישראלים.

44. דומה כי די בשכל ישר כדי לדחות קו טיעון זה. המשיבים עניינם לחוק האזרחות והכניסה לישראל, לתכליתו הנטענת ולנסיבות בגינן בני המשפחה מושא עתירה זו אינם מקבלים זכויות בריאותיות, ומבקשים באופן מלאכותי ומיתמם להתייחס אל האוכלוסייה מושא העתירה, משל היה מדובר בקבוצה נוספת של מי שאינם תושבים, המבקשת יש מאין לזכות ב"הטבה" שלא היתה זכאית לה מעולם. ולא היא.

45. ברי, כי בני המשפחה הם קבוצת השוויון הרלוונטית. אליהם מתייחס חוק האזרחות והכניסה לישראל; אל בני המשפחה ואל הפגיעה בשוויון הנוגעת להם התייחס בית המשפט הנכבד בשני פסקי הדין בעניין חוק האזרחות והכניסה לישראל (עניין **עדאלה** ועניין **גלאון**); אליהם התייחסה הוועדה הבינמשרדית (ר' עמ' 24-32 לדו"ח הוועדה הבינמשרדית); ואליהם אף מתייחסות המלצותיה.

46. יושם אל לב, כי אף לשיטת המשיבים קבוצת ההתייחסות הרלוונטית, שעל יסודה גובש הסדר ביטוח הבריאות, היא בני משפחה של אזרחים ושל תושבים. ההסדר בעניין ביטוח בריאות שהוצע על ידי הוועדה ואומץ על ידי המשיבים מוחל על בני זוג ועל ילדים, שאליהם מתייחס חוק האזרחות והכניסה לישראל, ותקופת האכשרה, שנקבעה בהסדר, לצורך קבלת ביטוח בריאות נגזרת משני "ההליכים המדורגים" לבני זוג של אזרחים ושל תושבים (ר' לעניין השוני בין שני הליכים אלה: בג"ץ 2208/02 **סלאמה נ' שר הפנים** (פורסם בנבו, 28.8.2002), פסקאות 4-8 לפסק הדין). בני זוג הנשואים לאזרחים, וחוק האזרחות והכניסה לישראל אינו חל עליהם, מקבלים רישיון ישיבה ארעי, הטומן בחובו זכאות לביטוח בריאות ממלכתי, אחרי חצי שנה. עם קבלת רישיון הישיבה הארעי עליהם להירשם בקופות החולים, והם זכאים לשירותים 183 ימים לאחר מכן. על פי ההסדר שגיבשו המשיבים, גם בני משפחה פלסטינים של אזרחים ירשמו בקופות החולים כעבור חצי שנה, ויהיו זכאים לשירותים לאחר 183 ימים. בני זוג הנשואים לתושבים, שחוק האזרחות והכניסה לישראל אינו חל עליהם, מקבלים רישיון ישיבה ארעי אחרי 27 חודשים, וזכאים לשירותי בריאות לאחר 183 ימים. על פי ההסדר שגיבשו המשיבים, גם בני משפחה פלסטינים של תושבים ירשמו בקופות החולים אחרי 27 חודשים, ויהיו זכאים לשירותים לאחר 183 ימים (ר' תקנות 2(ב) ו-3(א)). אם כן, בני משפחה של אזרחים ושל תושבים, ההסדרים הנוגעים להם ולוחות הזמנים החלים עליהם הם שעמדו לנגד עיניהם של המשיבים כשגיבשו את ההסדר.

47. בני משפחה של אזרחים ותושבים הם קבוצת השוויון. האם הצליחו המשיבים להצביע על שוני רלוונטי בין משפחות שבהן פלסטינים לעומת משפחות שבהן מי שאינם פלסטינים לעניין זכאותן לזכויות בריאות? לא. האם הוכיחו המשיבים כי בתכלית הביטחונות של חוק האזרחות והכניסה לישראל יש להצדיק שוני כזה? אף לא ניסו. בהעדר שוני רלוונטי לעניין הזכאות לזכויות בריאות על המשיבים לנהוג בשוויון, ולהבטיח טיפול שאינו מפלה.

48. השוויון הוא זכות יסוד חוקתית בשיטתנו, המעוגנת בחוק יסוד: כבוד האדם וחירותו (בג"ץ 6427/02 **התנועה לאיכות השלטון בישראל נ' הכנסת** (פורסם בנבו, 11.5.2006), סעיף 40 לפסק דינו של הנשיא ברק). הפלייה, לעומתו –

"... היא הרע-מכל-רע. הפלייה מכרסמת עד-כלות ביחסים בין בני-אנוש, ביניהם לבין עצמם. תחושת הפלייה מביאה לאובדן-עשתונות ולהרס מירקם היחסים בין אדם לרעהו. אנו נתקלים בתופעת ההפלייה יום-יום: במקום העבודה, בבית המשותף, בעמידה בתור, ביחסם של בעלי-שררה לאזרח ולתושב. כך בהפלייה אישית, כך בהפלייה חברתית, כך בהפלייה אתנית, כך בכל הפלייה והפלייה. הפלייה תפרק משפחה. בהפלייה מתמשכת יאבד עם ותשבות ממלכה. אין פלא בדבר איפוא שבכל אתר ובכל דור עשו ועושים בני החברה הנאורים להעלמתה ולמיגורה של ההפלייה. והמלחמה היא מלחמה מתמדת, מלחמת יומיום. משולה היא להדיפת גלי הים, שאם תנוח לרגע ישטפוך ויכסוך. עיקר הוא, כמובן, יחסי-האנוש בחיי היומיום. וגם אם לא נדקדק בקיום המיצווה 'ואהבת לרעך כמוך', נתבע ונתבע קיום הצו 'דעלך סני לחברך לא תעביד': כל ששנוא עליך לא תעשה לחברך." (בג"ץ 7111/95 **מרכז השלטון המקומי נ' הכנסת**, פ"ד נ(3) 485, 503 (1996)).

49. יחס שוויוני מתחייב גם ובעיקר בקרב המבקשים לרכוש מעמד ולהשתלב בחברה, וזאת משום שהפלייה –

"... היא נגע היוצר תחושת קיפוח ותיסכול. היא פוגמת בתחושת השייכות ובמוטיוואציה החיובית להשתתף בחיי החברה ולתרום לה." (בג"ץ 104/87 **נבו נ' בית הדין הארצי לעבודה**, פ"ד מד(4) 749, 760 (1990)).

50. השוויון, לעומתה –

"... הוא ערך יסוד לכל חברה דמוקרטית... הפרט משתלב למירקם הכולל ונושא בחלקו בבניית החברה, בודעו שגם האחרים עושים כמוהו. הצורך להבטיח שוויון הוא טבעי לאדם. הוא מבוסס על שיקולים של צדק והגינות... הצורך לקיים שוויון הוא חיוני לחברה ולהסכמה החברתית עליה היא בנויה. השוויון שומר על השלטון מפני השרירות... תחושת חוסר השוויון היא מהקשה שבתחושות. היא פוגעת בכוחות המאחדים את החברה. היא פוגעת בזוהרות העצמית של האדם." (בג"ץ 953/87 **פורז נ' ראש עיריית תל-אביב-יפו**, פ"ד מב(2) 309, 332 (1988)).

51. הפלייתם לרעה של בני משפחה פלסטינים לעניין זכאות לזכויות בריאותיות, לעומת בני משפחה אחרים, רק בשל היותם פלסטינים, היא הפלייה פסולה ואסורה, העומדת בניגוד לדין (ר' בג"ץ 6698/05 **קעדאן נ' מינהל מקרקעי ישראל**, פ"ד נד(1) 258, 278-279 (2000), ור' גם: סעיף 3(א) לחוק איסור הפליה במוצרים, בשירותים ובכניסה למקומות בידור ולמקומות ציבוריים, התשס"א-2000).

52. על רקע תכליתו המוצהרת של חוק האזרחות והכניסה לישראל; על רקע הפגיעה הקשה והמתמשכת באוכלוסייה מושא העתירה; ועל רקע ההפלייה הנמשכת בין בני משפחה פלסטינים לעומת בני משפחה אחרים של אזרחים ושל תושבים, שזכאים לזכויות בריאות מלאות – בית המשפט הנכבד יתבקש לעשות את הצו למוחלט. בית המשפט הנכבד יתבקש להורות למשיבים להחיל על בני משפחה של אזרחים ושל תושבים מושא העתירה את הזכויות לפי חוק ביטוח בריאות ממלכתי במלואן, כפי שהיו חלות עליהם אילו לא חוק האזרחות והכניסה לישראל, וכפי שהן חלות על בני משפחה שחוק האזרחות והכניסה לישראל אינו חל עליהם, ואינו אוסר על "שדרוג מעמדם" מטעמים ביטחוניים.

עודד פלר, עו"ד

ב"כ העותרים

26 בפברואר 2014